

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΗΘΟΣ

Σκέψεις για μια σχολική χρονιά που τελειώνει

Αλλο ένα σχολικό έτος εδώ στην Αυστραλία τελείωσε. Δεν μένει πιά παρά να κάνουν γονείς και μαθητές τον απολογισμό τους. Από την άλλη υπάρχουν αρκετές φωνές που αναφέρονται στην ποιότητα αλλά και στο περιεχόμενο του διδακτικού υλικού. Όλοι συμφωνούν ότι κάτι πάει στραβά στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αυστραλίας. Το θέμα δεν είναι βέβαια μόνο η διδακτέα ύλη αλλά έχει να κάνει πιο πολύ με την ποιότητα της παροχής της μόρφωσης. Και επειδή η κοινωνική δομή στηρίζεται στον πολυπολιτισμό που υπάρχει σε αυτή την χώρα, γεννιούνται πολλά ερωτηματικά κατά πόσο μπορεί να υπάρχει σύγκλιση ώστε οι μελλοντικοί πολίτες να δρουν και να σκέφτονται συλλογικά.

Η παιδεία δεν πρέπει να είναι μόνο φορέας γνώσεων αλλά και προαγωγός ήθους. Το σχολείο πρέπει να καλλιεργεί το πνεύμα και την ψυχή, να είναι φορέας ιδεών και αξιών. Προέχει όμως μέσα στους στόχους το εθνικό συμφέρον πάνω από οποιοσδήποτε άλλες διαφορές. Ο Ουμπέρτο Έκο, είπε κάποτε, αναφερόμενος στα παιδιά και στην παιδεία: «Η παιδεία βρίσκεται σε παρακμή, οι νέοι δεν θέλουν πια να μάθουν τίποτα, οι τυφλοί οδηγούν τους τυφλούς και τους γκρεμίζουν σε αβύσσους, τα πουλιά αφήνουν τις φωλιές πριν μάθουν να πετούν». Θλιβερή διαπίστωση μιας θλιβερής κατάστασης, που έχει πάρει παγκόσμιες διαστάσεις και που συνθέτει το σοβαρότερο πρόβλημα -ίσως- του καιρού μας, την κρίση της παιδείας, που είναι μια κρίση αξιών. Η σύγχρονη παιδεία μπορεί να δίνει στους νέους κάποιες γνώσεις ως χρηστικά εφόδια, αλλά δεν τους δίνει το φως να βλέπουν μακριά και βαθιά, δεν τους δίνει την ικανότητα να πετούν. Ίσως μια ευχέρεια να περπατούν και πιο συχνά να έρπονουν. Φυσικό επακόλουθο να οδηγούνται από τυφλούς στην άβυσσο. Όμως η παιδεία δεν είναι μια απλή «χρηστική λειτουργία», ένα απλό επαγγελματικό εφόδιο. Είναι μια ευρύτερη κοινωνική λειτουργία, που πέρα από τις αναγκαίες γνώσεις, προωθεί τη γύμναση του στοχασμού και την αναγωγή της ψυχής σε υψηλές βαθμίδες, με στόχο να συντελέσει στην ηθική και πνευματική βελτίωση των νέων, ώστε να ενταχθούν ως ολοκληρωμένες

προσωπικότητας στη κοινωνία. Είναι λογικό ένα σύγχρονο σχολείο να είναι πραγματικά σύγχρονο να λαμβάνει υπόψη τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες. Αλλά είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί πως λέγοντας «ανάγκες», δεν πρέπει να περιοριζόμαστε μόνο στις υλικές. Αν ο προβληματισμός μας εντοπίζεται μόνο στην κάλυψη των υλικών αναγκών, μόνο στη μέριμνα να δημιουργήσουμε μια παιδεία «παραγωγική», δε θα μπορέσουμε να ξεφύγουμε από τ' αδιέξοδα. Πραγματικά παραγωγική παιδεία είναι αυτή που δημιουργεί άρτιους ανθρώπους κι όχι κάποια «στελέχη», εφοδιασμένα με κάποια στοιχεία τεχνικής δεξιότητας, που ένας άρτιος πνευματικά άνθρωπος μπορεί να κατακτήσει μέσα σ' ελάχιστο χρόνο, να τα θεωρήσει αναγκαία για τη ζωή του. Είναι θλιβερό, λοιπόν, να θυσιάζεται ο πνευματικός ρόλος του σχολείου σ' όνομα κάποιων οικονομικών, δήθεν, αναγκαιοτήτων. Το σχολείο οφείλει να καλλιεργεί την ευαισθησία, τη φαντασία και την υπεύθυνη κριτική σκέψη, ώστε να μπορεί ο αυριανός πολίτης να αντιπαραθέσει την λογική και την σκέψη του στα αλλοπρόσβαλα μηνύματα του μαζοποιημένου κόσμου μας. Προσφέροντας τη δυνατότητα λογικής ανάλυσης με γνώσεις φέροντας τη δυνατότητα λογικής ανάλυσης με γνώσεις σαφείς και τεκμηριωμένες και καλλιεργώντας την παρατήρηση, τη φιλομάθεια και την πνευματική ανησυχία, το σχολείο γίνεται το θερμοκήπιο, όπου θ' αναπτυχθούν οι αυριανοί επιστήμονες. Παράλληλα το σχολείο με το να καλλιεργεί με ουσιαστική μελέτη την ικανότητα πολύπλευρης αντιμετώπισης των πραγμά-

των, μπορεί να «νικήσει» τον τύπο του κοντόφθαλμου τεχνοκράτη. Η άσκηση της κριτικής σκέψης και της πολύπλευρης παρατήρησης ενισχύει την αυτοπεποίθηση των νέων και προσφέρει στην κοινωνία νέα άτομα, ικανά να λειτουργήσουν μέσα σε δημοκρατικές διαδικασίες. Σε μια εποχή, όπου καλλιεργούνται συστηματικά οι ανταγωνιστικές γνώσεις σ' όλα τα επίπεδα της ζωής, το σχολείο πρέπει να καλλιεργήσει στα παιδιά το πνεύμα της άμιλλας, δηλαδή τον ευγενή ανταγωνισμό που δεν αναιρεί τη συνεργασία, την ομαδικότητα μέσα ένα πνεύμα ισοτιμίας. Πρέπει κάποτε μέσω του σχολείου να καταρριφθεί η κοινωνική αρχή, «Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, αλλά μερικοί είναι... πιο ίσοι». Σήμερα σ' όλο τον κόσμο, από τις υποανάπτυκτες ως τις αναπτυγμένες χώρες, ακούγονται φωνές διαμαρτυρίας για την πολύμορφη σπαστική κατάσταση των δικών του ανθρώπων της γυναίκα, των χρωμών, των ειδών. Δεδομένου ο νέος, καλός κόσμος, αν το σχολείο δε διαμορφώσει τον καλύτερο άνθρωπο. Κάτι που είναι μια ευχέρεια, από τη στιγμή που εξαρτάται η τύχη της. Στη καταναλωτική κοινωνία το πρόβλημα της επιτυχίας με το «ιδεώδες» ακαλίνωτης κτησης-συ-

σης αγαθών, που κάτω από τη μάστιγα της διαφήμισης έγινε πάθος. Το «είναι» ταυτίστηκε με το «έχειν». Ο άνθρωπος καταναλώνεται, καταναλώνοντας.

Παράλληλα με την αγάπη προς το συνάνθρωπο, τα σημεία των καιρών επιβάλλουν και την καλλιέργεια ενός υγιούς εθνικού φρονήματος. Όχι την προώθηση του σοβινισμού, του έξαλλου υπερπατριωτισμού. Λέγοντας εθνικό φρόνημα, εννοούμε την αγάπη και το σεβασμό προς ολόκληρη την εθνότητα, την περιφρούρηση της εθνικής μας αυτοτέλειας, την πίστη στις εθνικές παραδόσεις, το σεβασμό στα μνημεία και στις αξίες του παρελθόντος. Στη συνείδηση των νέων παιδιών η λέξη πατρίδα δεν πρέπει να λειτουργεί ως ένας απλός τόπος διαμονής. Η πατρίδα δεν είναι διαμέρισμα, ούτε ξενοδοχείο. Πολλά έθνη, που ανήκουν στα αναπτυσσόμενα, χάνουν το πρόσωπό τους, καθώς σπαράζονται από δύο εσωτερικές δυνάμεις: την ξενομανία και ξενοφοβία. Το πρώτο είναι η υιοθέτηση ξένων προτύπων, το δεύτερο αδυναμία ανανέωσης.

Για την επίτευξη όλων των παραπάνω απαραίτητες είναι κάποιες προϋποθέσεις. Το σχολείο δε θα πρέπει να καλλιεργεί τη ρηχή αποστήθιση αλλά την κριτική σκέψη των μαθητών. Η διδασκόμενη ύλη δε θα πρέπει να είναι αποσπασματική, αναχρονιστική, ούτε κάποια ξερή πληροφορία. Πρέπει να είναι υλικό που θα διεγείρει την σκέψη και θα προωθεί τη φιλομάθεια. Κι ο εκπαιδευτικός πάλι πρέπει να πάψει να είναι ένας απλός μετριοπαθής γνώστης. Ο εκπαιδευτικός να είναι κανείς παιδαγωγός είναι ένας σύνθετος κοινωνικός ρόλος, ο οποίος κύρια αποστολή είναι η προαγωγή του ανθρώπινου πνεύματος. Αυτό θ' επιβάσει τις σχέσεις δασκάλων και μαθητών σ' ένα υψηλότερο επίπεδο, στο επίπεδο του αμοιβαίου σεβασμού. Σεβασμός ο οποίος θα δοθεί στην ουσία και στην κοινωνία.

